

Newsletter

Československého dokumentačního střediska

září 2026

Aktivity ČSDS v září

V uplynulém měsíci jsme si připomněli mimo jiné výročí dvou významných osobností československé disidentské a neoficiální sféry. Svých 95. narozenin by se 22. září dožil jaderný fyzik [František Janouch](#) (1931–2024), který ve švédském exilu zajišťoval politickou a finanční podporu rodinám politických vězňů, neoficiálních aktivitám a vydávání knih zakázaných autorů v samizdatu a zahraničí. Tuto pomoc spoluorganizoval v rámci [Nadace Charty 77](#), která dodnes působí v rámci Konto Bariéry. A 24. září jsme si připomněli 36 let od úmrtí filosofa a disidenta [Milana Šimečky](#), jehož úvahy o občanské společnosti zůstávají dodnes aktuální. Texty obou osobností naleznete na našich webových stránkách v sekci [Osobnosti](#).

Během září proběhly první korektury sazby dlouho chystané publikace **korespondence mezi americkým publicistou Jamesem H. Ottawayem a cestovatelem Jiřím Hanzelkou z let 1990 až 2003**. Na přípravě knihy, která bude obsahovat 86 dopisů v českém a anglickém překladu, se podílejí Derek Paton, Vilém Prečan a Miloslava Slavičková. Jsme tedy se o významný krok blíže datu vydání, které očekáváme na konci tohoto roku.

A během září se ČSDS připojilo ke spoluorganizátorům projektu **50 let Charty 77**, který sdružuje podobně zaměřené instituce a pamětníky z řad disentu a neoficiální kultury. Cílem projektu je upozornit na **výročí nejvýznamnějšího občanského hnutí** v soudobých dějinách Československa nejen v Praze, ale také v regionech a na Slovensku a podílet se na připomínkových akcích. Do projektu jsou zapojeny veřejnoprávní média, kulturní a dokumentační instituce a občanskoprávní spolky: [Archiv Jana Patočky](#), [Česká televize](#), [Český rozhlas](#) a [Česká tisková agentura](#), [spolek Díky že můžem](#), [Galerie hlavního města Prahy](#), [Guerilla Records](#), [Jeden svět na školách](#), [Knihovna Petra Pitharta](#), [Libri prohibiti](#), [Národní knihovna](#) a [Paměť národa](#), za finanční podpory [Nadace Tipsport](#) a [Pale Fire Capital](#).

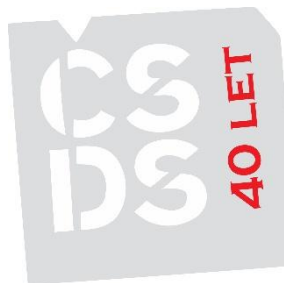

Nesmírně nás těší, že se můžeme do tohoto projektu a v takové rozmanité společnosti zapojit!

S nástupem zimního semestru jsme začali opět **pravidelně zveřejňovat přehled** vědeckých, kulturních a popularizačních událostí, které se týkají témat našeho střediska – dějiny disentu a exilu, Československa a globálního vývoje v různých oblastech života po druhé světové válce, jejich současný výzkum a obraz v české a slovenské společnosti. Přehled událostí v nadcházejícím týdnu zveřejňujeme vždy v neděli [na našem účtu na Facebooku](#).

Pokud se Vaše vědecká, paměťová nebo kulturní instituce věnuje některému z témat a chtěli byste, **abychom na Vaši činnost upozornili** v našich komunikačních kanálech, neváhejte se na nás obrátit (kontakt: csds@csds.cz).

Výročí ČSDS

Jak Vás od začátku roku průběžně informujeme, letos si připomínáme **čtyřicet let od založení exilového Československého dokumentačního střediska nezávislé literatury**, předchůdce dnešního střediska. Při této příležitosti zpracováváme rozsáhlou sbírku o aktivitách, akcích a institucionálním vývoji ČSDS a některé výsledky budeme zveřejňovat na našem webu. K tomuto účelu jsme založili tematickou sbírku Historie Československého dokumentačního střediska 1986-2026, ve které již nyní najdete tematický rozcestník k jednotlivým oblastech – minulé i současné – činnosti ČSDS.

Rádi bychom vyzvali ty z Vás, kteří se střediskem v jeho čtyřicetileté historii spolupracovali, abyste se s námi **podělili o své vzpomínky, dobové dokumenty nebo korespondenci**, která s ČSDS před i po roce 1989 souvisí. Neváhejte se ozvat na e-mailovou adresu: csds@csds.cz.

Nabídka knih

Na našem webu si můžete objednat knihy, které ČSDS vydalo nebo se na jejich vydání podílelo, a to za zvýhodněnou cenu! Můžete si také objednat tematické balíčky publikací, které představují konkrétní historický fenomén, událost nebo osobnost z různých perspektiv.

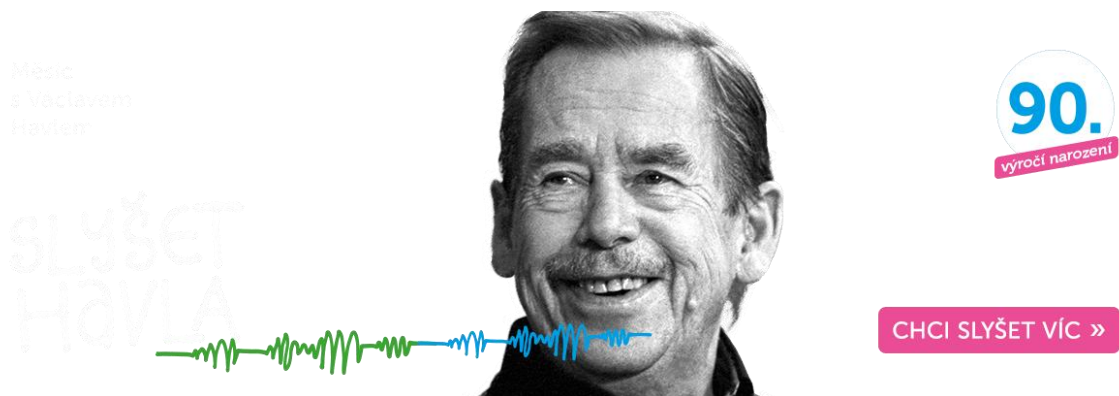
Doporučení

Se zimním semestrem na vysokých školách začínají také pravidelné a veřejně dostupné **semináře vědeckých institucí**, na kterých odborníci a odbornice představují svůj aktuální výzkum. Z pražské nabídky upozorňujeme na semináře Ústavu pro soudobé dějiny a Masarykova ústavu a archivu Akademie věd ČR, nebo Centra pro výzkum studené války na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

Z nových publikací upozorňujeme na monografii *(Bez)moc technokracie v Československu: odborníci, politika, společnost?* od kolektivu vedeného historiky Jakubem Rákosníkem a Matějem Spurným o roli expertů v dějinách Československa v oblastech hospodářského plánování, urbanismu nebo populačního růstu. Anglicky vyšla publikace historičky Evy Taterové o československé diplomacii na Blízkém východě pod názvem *Czechoslovak Diplomacy and the Arab-Israeli Conflict from 1948–1989*. A do třetice – vychází knižní zpracování historicko-popularizačního pořadu Českého rozhlasu *Jak to bylo doopravdy: mýty, polopravdy a lži z naší historie*, za kterým stojí novinářka Ivana Chmel Denčevová. Přehledný soupis dílů tohoto více jak deset let vysílaného pořadu jsme letos uveřejnili na našem webu.

Z široké plejády havlovských připomínkových akcí napříč republikou upozorňujeme na několik pořadů Českého rozhlasu v rámci projektu *Slyšet Havla*. Spisovatel Pavel Kosatík připravil podcastovou sérii *Rekonstrukce Dálkového výslechu* o vydání Havlova "rozhovoru" s novinářem Karlem Hvížd'adou, který spolu vedli přes železnou oponu v polovině osmdesátých let. Herci Ivan Trojan a Marin Myšička nově zpracovali legendární „vaňkovku“ *Audience*. Rozhlas také uveřejnil dobový záznam další Havlovy hry *Asanace* a nově objevený záznam

rozhovoru Havla s novinářem Ferdinandem Peroutkou, který spolu nahráli na konci šedesátých let ve Spojených státech. Důležité není pouze vzpomínání, ale také kritická reflexe Havlových myšlenek a činů v tvorbě a politice. K tomu slouží podcastová série *Promyslet Havla* moderátorky Karolíny Koubové a filosofů Tomáše Koblížka a Alice Koubové, kteří probírají Havlovy názory na pravdu, hrdinství nebo spiritualitu spolu se svými hosty (Pavel Barša, Matěj Cibík, Martin Nitsche, Martin C. Putna a Anna Šabatová). Na našem webu najdete [řadu Havlových esejí](#) a také si můžete doplnit knihovnu o [tematický balíček](#) za zvýhodněnou cenu!

V rámci blížícího se **výročí vzniku Charty 77** inicioval týdeník Respekt **anketu mezi současníky z různých oblastí veřejného života a napříč generacemi**, aby se zamysleli nad historickým významem tohoto hnutí a nad jeho (inspirativním) odkazem pro současnou společnost. Oba díly ankety pro Vás zpřístupňujeme: *Charta 77 není mrtvým broukem* (student Dario Juričič, výtvarník Kristof Kintera, filozofka Alice Koubová, ústavní soudce Jiří Příbáh, novinářka Apolena Rychlíková a spisovatelka Kateřina Tučková) a *Charta 77 je závazkem k trvalé práci* (studentky konzervatoře Eliška Dbalá a Natálie Lesová, filosof Václav Němec, novinář Bohumil Pečinka, disident a politik Petr Pithart a speciální pedagožka a bývalá zmocněnkyně pro lidská práva Klára Šimáčková Laurenčíková).

Dále:

- ❖ **Collegium Carolinum** – výzkumná instituce zaměřená na české a slovenské dějiny a kulturu sídlící v Mnichově – **slaví 70 let své existence**. Po celou dobu propojuje německé, české a slovenské historiky, nabízí výzkumné pobyty pro studenty a publikuje časopis *Bohemia*.
- ❖ Na **Českém rozhlasu** bude během října stále možné poslechnout si audioverzi knihy *Poslední průvodce Prahou* od **spisovatelů Ivana Divíše a Josefa Jedličky**. Tato pragensie zachycuje stesk obou autorů po vlasti, ze které odešli po invazi v roce 1968.
- ❖ Po rozporuplném dění kolem **Knihovny Václava Havla** na jaře tohoto roku obnovuje svou veřejnou činnost původní instituce, tentokrát pod názvem **1. prezidentská knihovna**. Nadále zpřístupňuje svůj archiv badatelům a startuje podzimní sezónu svých veřejných akcí – nejen v souvislosti s Havlovými devadesátinami.
- ❖ **Knihovna Jiřineum** v září zahájila svůj veřejný program v novém prostoru – ve Studiu Citadela (Klimentská 16, Praha 1). Každou středu od 17 hodin pořádá tzv. **Bytové rozpravy**. V říjnu se uskuteční **čtyři setkání**: 7. října rozprava nad knihou vzpomínek na Jiřinu Šiklovou *Zájem: člověk*, 14. a 21. bude téma ještě upřesněno, a 28. setkání na téma Jak pracovat s projevy systémové diskriminace v sociální práci.

- Pokyny pro účast na rozpravách: Každé nové téma Rozpravy je třeba ohlásit nejméně tři neděle dopředu, aby se stihla rozeslat jeho anotace do kruhu zájmu o Jiřineum. Rozprava trvá 150 minut s krátkou přestávkou a je nahrávána za účelem pracovního a dokumentačního přepisu. Rozpráví se v kruhu, jehož účast by neměla přesáhnout 20 osob. Nejvíce se nás sešlo 25, nejméně 4, v průměru bývá cca 12 rozmlouvajících. Každý/á se představí ve vztahu k tématu, volně na sebe navazujeme a směřujeme k závěru, kdy se společně pokusíme formulovat posun optiky pro případné další fáze Rozpravy.
- ❖ **Paměť národa**, která nedávno oslavila **25 let své existence**, nově zpřístupnila službu pro lepší práci s přibližně 30 000 hodinami nahrávek pamětníků a pamětnic. **Asistent na bázi umělé inteligence** má pomoci s hledáním témat napříč záznamy a měl by zvládnout vyhledávat nejen podle klíčových slov, ale i s ohledem na význam a kontext.
- ❖ **Oddělení dějin kultury antitotalitního změření v Moravském zemském muzeu** zveřejnilo nové číslo svého bulletinu, věnované učiteli a muzejníkovi **Jaromíru Procházce** (1926–2010), který mimo jiné v roce 1989 založil Občanské fórum v Bystřici nad Pernštejnem. Bulletin obsahuje také pozvánku výstavu **Od nástěnek k příběhům** a na **debatu s pamětníky z moravského disentu**, která se uskuteční ve středu 4. listopadu od 17 hodin v Brně. V rámci ní vystoupí výkonný ředitel ČSDS Václav Skořepa s úvodní přednáškou o vztazích Charty 77 s exilem, která vychází z připravované publikace *Dějiny Charty 77*.
- ❖ V rámci **Dne samizdatu** 12. října, uznaného Českou a Slovenskou republikou, se uskuteční tradiční odborný seminář Ústavu paměti národa a samizdatu.sk, který začne 12. října ve 13 hodin v Bratislavě.

- ❖ [Všechny dosavadní čísla Newsletterů ČSDS](#)

Na podobné zajímavosti k tématům ČSDS a na události vědeckých, paměťových a kulturních institucí průběžně upozorňujeme na našem účtu na Facebooku.

Přejeme Vám pokojný podzimní čas!